

Bertsio elektroniko honen egilea: Joxemiel Bidador.
Iturria: *Olerki-lanak*, Alexander Tapia Perurena
(Joxemiel Bidadorren edizioa). Iruñeko Udala, 1999.

Klasikoen Gordailuan:
<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/T/TapiaOlerkiak.htm>

OLERKI-LAN GUZTIAK

Alejandro Tapia Perurena

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira,
eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak
bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

ZORUNA

«Our sweetest songs are
those that tell of saddest thought»

SHELLEY

Zoruna,
zoruna,
Ez aiz beiko ogasuna!
Aurtzaroako irriak
Negarrakin nasiak.
Oñaze
Ots baten
Gera ludira eltzen.

Gazteak,
Bularran
Gure biotza sutan.
Maitasunaren garra.
Ordun damagu indarra.
Ez da, ez,
A, bañan,
Zoruna atsegiñetan.

Badator
Negua
Itzaltzen gure sua.
Zartzaroa... oroitza...
Garbaia... eriotza...
A, ziñez,
Zoruna,
Ez aiz beiko ogasuna!

ITUNDASUNA

Maitea:
Zein itun
Nagon zugandik urrun!
Atsalde ilun batean
Negarka aldendu giñan.

Itzalpe
Geroztik
Bizi naiz. Eguzkirik
Ez det; zu bai zintzaidan
Eguzkia bizitzan.

Eguna
Ostean
Gaua datorrenean,
Ni naiz, ene bitxia
Kabigeko txoria.

Ordun, a!
Zein itun
Nagon zugandik urrun!

Euskal Esnalea, 1925

AGUR!

Agur dagitzut azkenko aldiz,
Agur itun bat, kutuna.
Zukin batean galtzen det, ziñez,
Nere biotzan zoruna.

Zugandik urrun, uri aundian,
Txaidirik txaidi nabilke.
Bañan, umezurtz, ene biotzak
Alaitasunik, nun darke?

Ez det aztuko zure kabia,
Elurra bezin zuria,
Belar orlegi eder batean
Atsotxu legez, jarria.

Ezta ondoko malkor arroa
Ba ledi lez kabi-zaia,
Ta aren oñean doan erreka,
Abesten lelo alaia.

Oroitzen zera? An jartzen giñan
Eguzkia iltzen ai zala.
Nere makilaz urratzen zenun
Jostetan uren azala.

Loretan zeuden sagarditatik
Eltzen zitzaigun urriña,
Ta uren gañean sortzen asten zan
Emeki, laño ariña.

Ilargiaren musu zurbila
Zijoan ortzez igotzen,
Ta mendiko gailur jagiak
Zapi zuriaz lañotzen.

Zilarrezkoa biurtutzen zan
 Errekatua onduan,
 Ta bere altzo dardarakorran
 Ilargi-antza artzen zuan.

Ordun zein urrun gure gogotik
 Ludi onen arazoak!
 Ta bai gu, ziñez, bakartasunan
 Alai-zorionekoak.

Ordu goxuak, ordu samurrak,
 Ondikotz laister juanak.
 Ta itz eztsuak, ezta maitea?
 Ordun elkarri esanak.

Zure etxetxuko ekerilotik
 Sortzen zan eke zuria.
 Bere bezala gure zoruna
 Zein laster, ene, igesia.

Agur. Uriko zarata aundian
 Aztuko ez naiz iñolaz,
 Kabi epelan, altxor bezala,
 Gorderik dagon uxoz.

Euskal Esnalea, 1926

GAILURRARONTZ

Bere
 An
 Dago.
 A!
 Araño
 Nor gan,
 Ta ain gora
 Igan?
 Ote baltzaz
 Zelaia
 Beterik da
 Guzia.
 Nor ausartuko
 Laisterka,
 Arantza zear
 Jauzika?
 Ta noiz mendi orren
 Gorenaño eldu?
 Nork gurutzatuko
 Amil itzala?
 Arkaitz zorrotz oiek
 Luteke urratuko
 Gizon ausardiren
 Gorputz makala.

Ibaso izugarriak
 Ixten dute bidea;
 Amaika ta amaika ito
 Dira aien uretan.
 Aietan, bai gaxoa
 Ausartzen dan gizona!
 Laister da aienatuko
 Eken magal otzan.

Eta oian izuetan
Erruz dira piztiak.
Bidazti zai daude ao
Zabalik, zematsuak.

An dago, an,
Erpin latz artan.
An dago, an,
Argi ditzikor.
Nor ausartu
Araño igotzen?
Ain kementsu
Nor izango, nor?

Nor izango? Ni naiz, ni naiz
Gizon kementsu ori!
Ator, ator ene zaldi!
Eup, ene zaldi zuri!

Laisterka, laisterka,
Geldige aurrerantz;
Naiz basoaz, naiz urez,
Oin gorantz, oin berantz.

Aizea ber-bera
Baño oldar-ariña,
Aurrera, geldige,
Ne-zaldi zuria!

Alde, alde, pizti oiek,
Utzi garbi bidea,
Ona, ba, ene eskuetan,
Su ta garrez ezpata.

Urta-dituzte arantz zorrotzak
Gogorki nere aragiak.
Eta piztiak utzi dituzte
Nere gorputzan ortzen atzak.

Sukar larria nitaz jabetu da, urtutzen nauen
Gar gorria lez. Egarri daukat, egarri bizi-bizia.
Aizea bera errekorra zait; patsetan nago.
Odolaz nasiz jausten da nere izerdia...

Arin, arin, nere zaldi,
Urbil ortan ibaia.
Artan sartu ta kenduko
Degu gure egarria.

Oin gora, oin gora, arkaitzez jauzika.
Arizti, pagodi dauzkagu atzean.
Amila bai beltza! Bañan, zer? Aurrera!
Iñal bat bakarrik, ta gaude gañean.

A, ona
Gailurra.
Bañan, non
Da bera?
Iges
Juan
Da.
Bañan,
Nora
ba?
Bere
An
Dago!
A!!

Euskal Esnalea, 1926

MIREN JOSUNE

1.

Neguko atsalde bat da.
 Eguzkia sartaldeko
 Mendietan jausten ai da,
 Eta bere izpi epelaz
 Ludiari, dardaraka,
 Azken muña dagorkio.
 Soil-soilik dagoz zugatzak;
 Udaberrin sortutako
 Osto eze orlegiak,
 Arango apaingai txukun
 Gutxi dala izan ziranak,
 Beiko loitan zikindurik,
 Lurrez iraulkatzen dira
 Aize-jostailu egiñak.
 Beren abesti samurraz
 Len oiana alaitu zuten
 Txoritxu abeslariak,
 Joan ziran urrun-urrun
 Bero ta pozaren bila.
 Gelditu diran pitzarrak
 Itunki txio dagite:
 Negu beltzaren atzapar
 Otz-ankerrak izoztu zun
 Beren bioztxu samurren
 Maitetasun berritxua.
 Ta maitasunik ez daukan
 Biotzak, ezin abestu;
 Zugatza muñarik gabe,
 Ur eztaukan iturria,
 Su gabeko labe bat da.

Iratzeak, gorrituta,
 Arrandi, margo ederra
 Galdurik, makurtzen dute
 Lurrara azubil idorra.

Bide ondoko iturria,
 Betiko lelo samurra
 Abesten, jauzika doa
 Uberka legartsuz zear.

Ilunabarra gozatsu!
 Maitasunaren garaia!
 Amets goxoak eiteko
 Gabeukik egokiena!

Amaika biotz gaztetxu,
 Euzkiak azken izpiak
 Jaurti ostez; eguna ta
 Itzalak liskar gogorran
 Burrukan diñardutela,
 Beren barren-barrenian
 Itzez azal ez ditezken
 Lei berri-bizi-goriak,
 Itzautzi sakon-sakonak
 Nabaiturik, intziritu
 Dira lertzeko zorian
 Amesteko aldi ortan!

2.

Bide-pean ziltzen da
 Iturri goxo-ozpil bat;
 Bi bideskaz jexten da
 Iturri ortara.
 Udan aritz ederrak
 Itzala damayote;

Esi usu bat dauka
Aurreko aldean.
Esiak bilesten du
Islegin edatzen dan
Belai eder-eder bat
Erdiz zatitua,
Samurki marmaritzen,
Jauzikor, zaratatsu,
Iturritik iradu
Jexten dan lastxoaz.

Ura bai toki eder
Udako beroetan
Lasai atsegiteko
Zugatzen itzalan!

Orain berriz ituna
Negu-ituntasunakin,
Beltzur itsu ta otza
Negua bezala!

Tutu ondoan bada
Arrizko jarleku bat,
Ta neskatil lirain bat
An dago jarrita.
Berantetsi, joraintsu
Dago, ta bat-batean,
Arrizko jarlekutik
Arin zutitzen da.

Eguzki iletsiaren
Azkeneko erlantzak
Laztantzen du neskaren
Gorputza liraña.
Motots oraila dauka
Uztail-garia legez,
Itxas baretsu bezin
Begi naro-oztiñak.

Kolko bat aberatsa,
Arro ta ziltzagile,
Esnearen margoko
Lepo zut-lerdena.
Izteak erdiraño
Gonak destalzkiote,
Ta espe oskietan
Dagoz oin txikiak.
Erriko neskatik
Ederrena da, bai,
Beraz, so dagiote
Irritsaz mutilak.

Iñoren zai ote da
Neskatila ederra?
Leiaz begiratzen du
Erriko bidera.

Urrats batzuk egiñik
Zugatzen baten zubilan
Ezarri zan, ta gero
Asi zan izketan.

3.

—Iluntzen ai da,
Laister da gaua;
Oraindik, baña,
Ez dator.
Doi-doi dakusdan
Bide ortara
Begira nago
Eta..., iñor!

Ene! Atzendu
Ote da nitaz?
Au bai oldozpen
Mingotsa!

Ilko nintzake
Ordun oñazez,
Eun zati ein-ta
Biotza!

Ez, ez daiteke!
Bere biotza
On utsa baida.
Ezin du,
Gaizkin bat legez,
Itz eman dion
Neskatil batez
Nausatu.
Ez, ez daiteke!
Alde, bada, arin
Oldozpen ori
Nigandik!
Etorriko da
Ta bera eldu
Arte, ez noake
Emendik.

Itun izkila...!
Bakarrik emen,
Oi, bildur nago.
Jaun ona,
Erator zazu
Lenbailen, arren,
Nere maitea
Nigana.

Elurra asi da.
Au otz gogorra!
Aizto bat bezin
Zorrotza,
Ipar aldetik,
Ulu ta uluka,
Aizea dator,
Au otza!

Nere bildurra!
Ipar aizeak
Darabilzkian
Aritzak,
Ni laztantzera
Laister dalzkidan
Ezurruts otz ta
Margulak
Dirudite. Ai!
Jon, Jon, etorri...
Ene maitea,
Non zaude?
Zu ez-pa-zatoz,
Otz ta bildurrez,
Laister ilko naiz
Ementxe.

Atsalde batez
—Zoragarria!—
Iturri onen
Ondoan,
Ementxen bertan,
Ikutzen nagon
Zugatz sendo onen
Azpian,
Exeri giñan.
Il agiñean
Zagon atsalde
Ederra;
Urril-atsalde
Otzan-goxoa,
Olertiz bete-
Betea.

Altxatzen ai zan
Euzki izpitsua
Mendauroko gailur
Ostean.

Maitasunezko
Bere itz samurraz,
A! Zoratuta
Nendukan.

Bere eskuetan
Nerea arturik,
Muñ egin zion
Maiteki.
Estutu zidan
Biotz gainean,
Ta esan zidan
Oldarki:

—Miren Josune
Maite-maitea,
Ene begien
Argia;
Gotzontxu eder
Zu zara nere
Biotz gaxo onen
Alaia.

Txoritxioka
Dagon txoriak,
Abesten jausten
Dan urak,
Zugatz-kukulak
Erabilirik
Susmurtzen duan
Aizeak,
Itz dagidate,
Gogo barruan,
Nere biotzan
Jabea;
Zutaz, Mirentxu
Maite-kutuna,
Orok dagite
Itz zutaz.

Zure irudia
Irarria det
Nere izateren
Zingoan;
Beraz, urruti
Juan bear naizen
Arren, zakusket
Beti an.

Nere ikaskuntzak
Oin deitzen naute
Urrutiko iri
Batera;
Laister, ordea,
Etorriko naiz
Zu laztantzeko
Onera.

Gaur bi ilabete,
Garai berontan,
Iturri onen
Ondora,
Pozaz beterik,
Natorkikezu,
Bai, zin dagitzut,
Ikustera—.

Arreta aundiaz
Zenbatu ditut
Orduntxedanik
Egunak.
Gaur bete dira,
Gaur, eskier naiz,
Epetutako
Bi ileak.

Ez dator, baña...
 Au nere otza!
 Ormatu zaizkit
 Gogoa,
 Biotza, oñak,
 Esku-besoak,
 Ni naizen guzti-
 Guztia.

Burua galtzen
 Ari naiz, zutik
 Egon ezin det.
 Jaun ona,
 Erruki nitaz!
 Il arteraño
 Iraun... nai... det... ni...
 Jo... ne... na—.

4.

Zutik egon eziñik,
 Toletzu zitzazkion
 Iztak, eta jautsi zan
 Neskatil yaioa.

Zugatzaren zainetan,
 Enborran irozota,
 Jarrita gelditu zan
 Oin otzen gañean.

Nastuta irudimena,
 Ikuskantz izugarrik
 Agertu zitzazkion
 Begien aurrean.

Ezurruts biloizetan
 Zugatzak aldatuta,
 Neskatil bilaldean
 Asi ziran dantzan.

Bere ondora zelzen
 Astiro ixil-ixilik,
 Ia-ia besarkatzera
 Beren beso zailaz.
 Ta algara izugarri bat
 Bat-batean egiñik,
 Urruntzen ziran, berriz
 Dantzan ekitera.

Andik eta emendik
 Agertu ziran gero
 Anei argi izpitsuak
 Bira ta biraka.
 Guztiak, bat-batean,
 Geldi ta itzaltzen ziran,
 Berriro piztutzeko,
 Berrasten laisterra...

Ikusi zuan gero
 Bere etxe-sukaldea.
 An bai egote goxo,
 Epel ta atsegiña!

Su ondoan jarrita
 Zeuden an gurasoak,
 Amona, anai-arrebak,
 Katu ta txakurra.

Bañan bazan jarleku
 Bat utsik zegoana;
 Ta jarleku uts ura zan
 Miren Josunena...

Elurra bera baño
 Zuri-garbiagoak
 Ziran gozontxu eder-
 Eder artean,
 Bere burua gero
 Ikusi zuan. Aiek
 Abesti zoragarri,
 Samur ta eztiak!
 Liliz apaindutako
 Bide batez zoazen
 Eskutatik atzirik
 Menditxo baterantz.

Eguzki leñuruak
 Baño bizkorragoak
 Mendi aren ostetik
 Agertzen ziranak.

Donokiaren argi
 Zan argi eder ura.
 Donokira bai zoan
 Gure neskatila.

Bat-baten gelditu zan
 Jon'taz oroiturikan,
 Ta atsekabez beterik,
 Atzera beiraka.

Toki itzaltsu itun baten
 Jon lo-zorroan zegon.
 —Jon, Jon—, ots egin zion
 Biotza taupaka.

Jauzi batez zutitu
 Zan mutila orduan,
 Laisterrari ematen,
 Bere indar guziaz.

Bañan, au bai tamala!
 Amil izugarri bat
 Edatzen zan lazkorra,
 Ai, bien artean.

Etzan ageri bere
 Zingo beltz eta iluna,
 Ta udol baten oskarra
 Aundia aditzen zan.

Amilaren ertzean
 Jon, zorabiatu-
 Mireni begiratzen,
 Ertzo gelditu zan.

Ta onek bere eskuaz
 Goia erakutsirik
 Irri-parra zegion
 Begi gotilunaz.

Aurrera jarraitzeko
 Gune egin zuan gero,
 Agur zegorkiola
 Jon'i bere eskuaz.

Oñazez itsututa,
 Aritz-adar larri bat,
 Erraldoi-indar gaitzez,
 Jonek autsi zuan.

Jausi erazi zuan
 Aurreko ertzerano,
 Ta abiatu zan laister
 Zubi ura-zear.

Bañan onen erdira
 Eldu zalarik, ene!
 Bira adarrak ein zuan,
 Ta amilaratu zan...

5.

Elurra jauts ala ai da,
Ipar aizea darrai
Zugatzen adarretan
Noiz beinka txistuka.
Jualeak astiro
Amabiak jotzen du;
Eun zuri-zuri batek
Lur guztia destal.

Ezta otsik entzuten,
Ixil-ixilik dago,
Lo goxo baretsuan,
Ludian guztia.

Izadia dirudi
Il dala, ta bildurik
Bere il-oial zurian
Osoro dagola.

Zugatz-pean bai datza
Neskatila ederra;
Izurtua besoa
Ukondoan dauka;
Ta beronen gainean,
Gozaro atsedeten
Buru bikaina, lotan
Ba-lego bezala.

Musuan margoztuta
Oinaz atz arin dauka;
Malguturik, ordea,
Ezpain me-garbiak,
Emetasun gozoaz,
Eztitasun otzanaz,
Betetzen dute aren
Aurpegi zurbila.

Bidatz aldakor-zear
Isituki darozten
Elur maro aundiak
Kopeta gainera,
Berau bezin garbiak,
Berau aina zuriak
Errugabe ta aratzak
Inondik ez dira.

Urtziren bilaldean
Zaudeten gotzontxuak,
Zuen ereskinakin
Etorri ludira,
Neskatil ederrari,
Usotxu bakunari,
Maite ziñop oneri
Abes egitera!

Euskal Esmalea, 1927

TXORI MINDUA

«Ioh Singe wil der Vogel singt
der in den Zweigen wohnt»
GOETHE, *Der Sanger*

1.

Bein bazan txori gaxo bat lilitegi batean,
Alai-berritxu bizi zan zuaitz lili artean.

Udaberi alaitsua zetorrela egaka,
Xamurki abesten zuan beinere aspertzaka.

Mendiko elur-zuria ta beiko izotz gogorra,
Lainoa urratuz zagerren eguzki diztikorra,

Aizearen abestian zugutzen kukuletan,
Uraren murmur goxoak iturri gardenetan,

Ortzeko izar izkidunak-gau beltzaren begiak,
Ilargi musu ederra ta aren motots argiak,

Olertizko ibai bezala zerorzkion gogora,
Ta barren ezin idukiz oro laister mokora,

Bañan ludi kaxkar ontan, nork du osoz zoruna?
Pozaren atzetik bati dator negar iluna.

Bein ortzean agertu zan ekaitz larri ta itzala,
Bere egalak edaturik amets beltza bezela.

Adur gaiztoko egaztik lez zetozen aizean
Goibelak, ludi osoa uzten zutela ilunpean.

Gau beltza bezin ilunak, aurrerontz zematzuak,
Sabel otz-ernarietan tximistaz zamatzuak.

Non dira txori gaxo ori lengo abes alaiak?
Egaletan eramango au, ene, ekaitz larriak?

Zugatzeko zoko baten, zubileri itxekita,
Bildurrez dardar zegoen geldirik estalita.

An, bere buru gainean, ortotsketa zebilen;
Ta goibelak urraturik, oinazturak zerorzen.

Bestetan aize gogorak, bultzada sendo batez,
Zegoan zugatz ederra erauzi zuan zainez.

Erraldoi zauritua lez erori zan zuaitza,
Eginik bere jaustean burrunbadea gaitza,

Aizearen besoetan jautsi zan txoritxua.
Norat au txoritxua goibeletan galdua?

Elurragatik begiak itsutzen zitzaizkion.
—Ene! Larritasun ontan, zer dagiket, zer?— zion.

Batzuetan an goitian, galdua goibeletan,
Ta beitian arrastaka lur azalez bestetan;

Gorputza arras izoztua ta aizeak bultzatua,
Iparrarontz, ezin geldi, txoritxua badua.

Bere zapi beltzarekin eldu zan gaua gero.
—Agur, ene aberria— ots zegian maitero—.

Ta gibel artan mendiak ziran laister aiendu,
Beren irudi, ordea, ezin gogotik kendu.

2.

Egun-gauak geldi doaz. Erbestean galdua,
Beti arrotzen artean. Zein itun txoritxua!

Eztarri eder goxoa ez pai zan, ez, egiña
Atzerriko eletara. Txorituaren miña!

Bizitzekotan, ordea, nai ta ez bear egin,
Ta asi zan, al zun bezala, gogor ekin ta ekin.

Lenbizian geldi-geldi, emeki, zan mintzatzen,
Eta itz bat esan orduko, zan osoro lotsatzen.

Bañan gero zetozkion itzak eurrez mokora,
Eta bein, tximista legez, oldozkun bat gogora.

«Au, bai, oldozkun iluna! Atzenduko zait euskera?
«Ez, inondik, anei aldiz! Oldozkuno, atzera!

«Mututu bekit eztarria anei aldiz lenago;
«Zorigaitz ori ber bera izango zait goxoago.

«Iñartu bekit mingaña aoaren barrenean,
«Ez det nai, ez mintzatzeko euskera ederrean.

«Zu zera nere kuttuna, biotzaren bitxia,
«Zu nere arrotasuna, nere altxor aundia.

«Zu zera lur maitearen gogo eder-garbia
«Ta zu ayendu ezker, agur Euskalerria!

«Zu bein dardaratu zinan asaben ezpainetan,
«Eta beren gandik zaitut odolakin zainetan.

«Ots dagizu ne aberriko oiartzun zolietan;
«Bai ta ere gelditzaka nere abizenetan.

«Gaitzespena berorkio euzkotar ustelari,
«Aberriaren elea ezesten duanari!

«Zuek, aize arin oiek, buru gain zoaztenak,
«Basoetan-astindurik zugaitz sendo lerdanak—

«Eres goxo ateratzen dituzuen aizeak:
«Bildu, bildu egaletan ene abes minduak,

«Eta eramazkizute nere aberriraino
«Aditu ditezen zoko ezkutuenaraino

«O, goibel iluntsu ori, ontzi arro bezela,
«Ortze zear arin-arin zoazen larri-itzala:

«Zure magal izoztuan artu nere negarrak
«Ta usgunez, azkar ta oldarka, aizearen indarrak

«Narretzuko zaitunean; ta aberri osertzera
«Etorriko zeranean, zuaz ne sorterrira;

«Eta gelditu une batez ango xoko batean,
«Ene asaben errautsak datzazen lur ganean,

«Ta nere malko saminen egizu oparia,
«Jautsiz, ezatu dezaten lur eder donetsia,

«Eta bertan zildu dedin, nere odol naparra
«Bezin gartsu ta gorria, lili aratz ederra.

«Aizeak astindua ta euri otzak bustia,
«Bidaztaii desaieke, bere lurrin garbia

Edatuz guzietara: «Bidazti ori, ona:
«Ni naiz abertzale zindo baten maitetasuna».

Onela dio gaxuak gaua datorrenean;
Ta, gau bera bezin beltza, biotza du ilunpean.

Ez paitaki aberriko zeru garbi ta urdiña,
Berrikusiko ote duan. A, txoriaren miña!

Eusko Olerkiak, 1930

OLERKARIAREN GAUA

«Beseligend war ihre Nähē
und alle Herzen wurden weit»

SCHILLER, *Das Mädchen aus der Fremde*

Gau ilunaren ixiltasunan
Maiz ta sarritan gogaltzen,
Nere erriaren etorkizuna
Begi zorrotzez aztertzen,

Oñazearen egal larriak
Nere inguruan sumatzen,
Onen atsaren goibel lodiak
Gogoa didate itotzen.

Maiz ta sarritan begietara
Negar mingotsa zait igan,
Ta okondoak, orduz ta orduz,
Josi oi ditut lan-maian.

Bañan maizeski, gau ilunean,
Ikuskantz eder-goxoa
Etorri oi zait atsedeen-gentzez
Betetzen nere gogoa.

Neska gazte bat, lerdin liraña,
Udaberri lez garbia.
Begi urratu ta ederretan
Du ortzearen argia.

Bere aurpegi zurbil-gorria
Euzki bezala istatzen du.
Zitorearen ezetasuna
Espain me-gorrietan du.

Bere uledia, urrezko ibaia lez,
Darorkio uin leunetan,
Guzietara edatuz gero
Sorbalda borobiletan.

Irriño baten ao gozoa
Alai idekitzen zaiola,
Altxor aundi bat esan liteke
An altxaturik dagola,

Ortzen pitxiak dagerzelako,
Dirdiratsu, bi lerrotan,
Goiko mendiko marrubi bezin
Gorri diran ezpainenetan.

Gorputz liraina miesa zuri
Ta arinaz dauka jantzia.
Esan liteke gotzon bat dala
Donokitatik jautsia.

Gau ilunean dagerkidala,
Dirudi, zinez, usoa,
Ekaitz erdian ego zabalik,
Datorkidana aizek, joa.

Ozti beltz beltzan margo politez
Dagerkidan ortzadarra,
Biotz minduan berpiz dakidan
Itxaropena ta indarra.

Beso zabalik ta irri ezpaintan
Aurrerontz datorkidala,
Goiz aratzaren argitasuna
Nesake beregan dala.

Nere ondoan zutik geldirik,
Jartzen dit esku arina
Buru gainean, nai baleza lez
Ezereztu nere mina.

Ao zabalik gero dantzuiot
Abotsaren eresia.
Eresi samur, goxo-goxoa,
Bere ezpaintako ezitia.

BERAK

Olerkari gaxoa, ziñez errukarria
Esango al didazu zein dan zure mina?
Zure gogo samurra orrela bizitzeko
Atsekabez betea ote da egina?

Begiak lainotuak, makurturik burua,
Muturik eztarria, sutan bekokia;
Ta gogaketa beltzez josirik oldozmena...
Zinez errukarria, zu, olerkaria!

Leiaz banatorkizu oinazea arintzera,
Nere maitasunakin dakartzut alaia.
Argitu nai dizkitzut zure begi itun oiek,
Zure minarendako dakar sendakaia.

Eme gain arin baten mukertasun ankerrak
Birrindu ote ditzu zure gogo ituna?
Edo, ikusi zenuen norbaitek zeramala
Zure maitasunaren bitxi ikuz-kutuna?

Idoro ote dituzu ludiko basoetan,
Ezpainetan irrino aizkide maltzurak,
Laister, baina, urratzeko, pizti goseti legez,
Zure isate osoa: gogo ta ezurrak?

Esan, esan, lenbailen zein dan zure larria;
Uxatzeko gerturik nagokizu bertan.
Zein, zein da iluntzen zaitun goibel izugarria?
Beazun mingots ori, zertan dago, zertan?

OLERKARIAK

Zure itz ederraz bide zatorkit gogo minduan
Oinazeak berritzera?
Ai, utzi, arren, utzi nazazu beazun ontan,
Minok sendakaitzak dira.

Oinaze ontan, ni naiz neguko zuaitz biluzi
Ta izoztuai idurikoa.
Aize gogorak astintzen ditu, ta aien azalez
Euria doa ta doa.

Alaxen, bada, oinazearen aize gogorak
Jotzen du nere gogoa,
Ta atsekabeen euri samina, gelditu gabe,
Daror beti oparea.

BERAK

Olerkari gaxoa, zinez errukarria!
Ordun, ezesten dezu nere maitasuna?
Ordun, naiago dezu arantz oien artean
Bizitzea, bakarrik, beti itun-ituna?

Maitasuna dakartzut, ta, itsu, ezesten dezu,
Zoriona daskeinzut, baina ez dezu nai,
Agur, bada, banoa; entzun, baina, lenago:
Zure zoritxarraren, zu, baike, zera gai.

OLERKARIAK

Ez inondik, ez inondik! Egon, arren, egon emen!
Zu zera gelditu zaidan adiskide bakarra.
Galduko bazindut, bada, nork eman lizazbidake
Kemena goarentzat biotzandako indarra?

Zuri atsegin eiteko berriz urratzera noa
Esku anker ta gogorraz nere zauri bizia.
Eta berrikusiko det nere odolaren uina
Igotzen, lenago bezin gorri, bere, joria.

Maitetasun bat biotz gaxo onen erdi-erdian
Neukan ongi altxatua,
Oroitz samurra! Nere maitale kutun-kutuna
Nendukan liluratua.

Esan nezake ludi ontako eder guziak
Bere izatean zeuzkala.
Ozkarbiaren urdin txukuna ta itxasoaren
Apar zuri ta makala;

Ondartza alaiak ta uztailke gari jori-onduak
Daukaten eritasuna;
Udaberrian sortzen diraden iratze ezeak
Duten orlegitasuna;

Zuaizti arro ta mendi izurrak udazkenean
Janzten duten soinekoa;
Urretxindorran abots samurra; zurrumbilo ta
Itxas nastuen orroa;

Iturritxoan lelo biguina, lili-usaia;
Tximist-leinotu beroa;
Uri aundien zarata gaitza ta baserrien
Bare ta gentza goxoa;

Ortze ta lurra, aize ta itxaso, euzki ta argia
Beragau zeukan guzia.
Bera zan eder nere maitale kutun-kutuna!
Bera zan maitagarria!

BERAK

Ordun, olerkaria, zure maite-kutuna,
Biotz orren jabea, sumatu det nor dan.
Aberriarendako maitetasun bizkorrak
Surik ipini ditzu biotz-ezpainetan.

OLERKARIAK

Bai, egia da! Entzun zadazu. Aldi artan zan
Bakaldun on-emakorra
Urreko iledi edergaiean zeukan burestun
Aberats ta diztikorra.

Sorbaldetatik, zabal-zibuka, zerorkan beira
Bakaldunen janzkorra.
Eguerdiko euzki bezala dirdirutzen zun
Bere bekoki garbia.

Bainan, ai-gero! Bai aldaketa mingots-mingots!
Nork sinetsi zezakean?
Bitxi ederrez apaindutako burestun ura...
Irabioka lurlean!

Ez darama, ez, bere soinean, bakalduna lez,
Antzinako janzkorra.
Bialdu zuten bakaltegitik, eta itzali zan
Bere edertasun-argia.

Orra non dagon! Orra, badakuts! Goiko Jaun Ona!
Bera dan kupigarria!
Musu minduan, ai ene! Ipinio dio oinazeak
Bere atzapar larria.

Aize zakarrak guzietara darabilkio
Gogorki iledi nasia.
Begietako argi itzalia, da lainoetan
Il urren dagon euzkia.

Zintzil zarpailez jantzia doa; ez dezake ere
Bere gorputza estali.
Zakur goseti amorratuen talde aundi bat,
Artega joan ta itzuli,

Sainga ta uluka, gelditu gabe, alboan dauzka,
Maltzur-maltzurak itxoiten
Aragietan ortzak sartzeko, bere burua
Noiz itzuliko ote duen.

Uxatu zuten aranetatik, ta orron dabil
Orain goiko aitz latzetan,
Iges eta iges, gorago beti, orein bezala
Ote ta pagodietan.

Era itun ortan ipini duten esku guziak
Ez dira, ez, arrotzenak.
Lan donge ortan leiatu dira —nola sinetsi?
Baita gure anaienak.

Ekentzat gorroto! Gorroto bizia!
Amaren altzoan aitzo sartzeko
Bere errainetatik atera ziranei
Gorroto bizia beti betiko!

Bere esne goxoaz aletu ziranei
Urratzeko gero bular maite ura,
Gorroto samina berorkie beti!
Betikoz gorroto, amaika aindura!

Bere ezpainetatik ostu ziotenei
Maitasun-muso ta itzen ezta,
Aurpegia gero ta ttuka estaltzeko,
Gorroto ta aindura bizi-bizia!

BERAK

Geldi, geldi, olerkari; eutsi, eutsi sumin ori;
Bestela galduko dezu, noski, zure burua
Kupigarria da, ziñez, aberri maite-maitea
Era ortan ikustea gogorki zauritua.

Badakuskit, ala ere, euzkotar multzo batzuek
Beti gerturik daudenak aberri gaizkatzera
Zabaldu, bada, biotza itxaropenaren argira,
Gurenda eguna, agian, laister doa urratzera.

Eta, gainera, abes egin, olerkari maite orrek.
Ez bekizu, ez inondik, ixildu estarria,
Abestu gelditu gabe, eresertia izango zaizu
Gogoaren atsedena, biotzaren ezta.

Eta poztu zaitte. Ara: zelaia zuritzen zuen
Elurrezko estalkia, gailurrera itzuli da.
Maitagarri irritsu legez, argiz ta margoz jantzia,
Udaberri txukunaren aurpegia ageri da.

Arek, begiratze batez, eguzkia piztuko du
Ta beronen musuz bela urtuko dira elurrak.
Ta jantzi diztikorretan darozke gailurretatik;
Baita bere laina, berriz, irentsiko du lurrak.

Baino iturri gardenetan berriro ere dagerzke
Ta zilarrezko matasa lez, doazke abesten,
Ta adituz urretxindorrek eken otsa gau minean,
Beren maite leia asiko dira bertan edesten.

Zugatzak jantziko dira berriz orri orlegiaz
Ta aien kimu berrietan txori abeslariak
Dituzte antolatuko, udaberriarendako
Opari eder bezela, bein ta berriz kabiak.

Itxaron! Ara: belardi ta sagardiak badoaz
Arin-arin apaintzera lili mardul ederrez
Atsonez-uin goxo batek ludia usainztatuko du.
Bete bezaitza uin orrek alai ta itxaropenez!

Itxaron! Egunabarra sortaldeko mendietan
Gau beltzeko iluntasuna oraikotz ai da urratzen.
Ta oro alaitzen dala, zu itun-itunik zagokez,
Oinazeari emana, zure mina txestatzen?

Poztu zaite eta abestu! Lur naroan errainetan
Diraki, agertu naiez, nonnai, eurrez bizia.
Poztu zaitez eta abestu! Zure eresia izan bedi
Berpizte garailearen ereserki aundia!

Esku leunetan artu zun gero
Nere burua maiteki,
Ta donokiko begi ederrak
Josi zizkidan samurki.

Ta gero musu bero-bero bat
Ezarri zidan kopetan;
Eta txinkarzko labe gorria
Piztu zitzaidan bet-betan.

Lili mardulen orri ezeaz
Eindako ezpain garbiak,
A! Gero musu goxo-goxoaz
Laztandu zuzten neriak.

Ordun barrengo gar bizi ura
Eztarrira igo zitzaidan.
Eta barruan ezin idukiz,
Aotik iges ein zidan.

Agur, olerti eder-ederra,
Nere ortzeko argia!
Bitxi aratza, lili mardula
Goi txukunetik jautsia!

Gau ilunean aizaro beltzak
Berrertsiko nautenean,
Atorkit berriz, ta urgaztearren,
Agokit aldamenean!

Eusko Olerkiak, 1931

SEASKA ONDOAN

«Viens, nous serons heureux ensemble;
La terre est indigne de toi»
REBOUL, *L'ange et l'enfant*

1.

Din, dan, boieran
Gure aurra aserrean.

Elurra jauts ala ari da; zuritu da mendia.
Arditxoak sartu dira otz-otzez etxol zarran.

Din, dan...

Aizea txistuka ari da. Ori aize zakarra!
Eraman nai ote dek, ba, ero orrek, tximinia?

Din, dan...

Ez bildurtu: aingerua bialiko Jainkoak
Geiegi arrotzen bada, kate latzez lotzera.

Din, dan...

Lainopean dabilzaten itzal aiek, zer dira?
Ai ene, bai ote dira otso beltz-gosetiak?

Din, dan...

Nik badaukat arditxo bat emen seaskatxoan
Bainau auxe jango duan atsorik, ez ludian.

Din, dan...

Axatuko bai nioke gure Beltxa indartsua
Ta biotza zilatuko, ba-letor, izkiluaz.

Din, dan...

Eman, neska loti orrek, suari beste enborra,
Ta, i, Beltxa itxusi orrek, utzak geldi katua.

Din, dan...

Elurra jauts ala ari da. Au elurketa gaitza!
Txoriak jasango dute orain otz ta gosea.

Din, dan...

Bainan ene txorinoak, ez inondik, ordea:
Len ukatuko bai diot nere aoari jana.

Din, dan...

Aurra loak artu digu. Jango nuke musuka!
Aingerurik baldin bada, ona emen, ona bat!

Din, dan...

2.

Urtu zan elur zuria euzkiaren musuaz;
Ta mendiko aitz bakotxan, sortu zan iturri bat.

Din, dan...

Bainan berriz eldu ziran ilun-ilunak
Ta asi zan elurra berriz jauts ta jauts, jautsi ala.

Din, dan...

Eta bein aingerutxoak, elur bezin zuriak,
Sartu ziran sukaldean, amatxo lo zegola.

Din, dan...

Ta aurtxoa eraman zuten besoetan esanaz:
«Ator beian bizitzeko, ederregi aiz eta».

Dilin din, dilin dan,
Dilin din, dalan.
Aingerutxo onak
Zeruran.

Eusko Olerkiak, 1931

AZKATASUN

«Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?»
GOETHE, *Der Erlkönig*

Egun batean itun nengoan,
Itun sarritan bezala;
Ta alaitzearren nere biotza
Uxatzen odei zitala.

Etxea utzirik baso itzaltsurontz
Arin abiatu nintzan.
Suzko odeietan euzki epela
Mendi ostean sartzen zan.

Urrats ariñaz ta gelditzeka
Gero igo nintzan goi-gora,
Gailurretatik laister berriro
Jausteko, nork daki nora?

Pozarik, baña, ez nun arkitzen.
Itun, artege, oldozkor,
Ustekabetan idoro nintzan
Basoz nendilela atsalkor.

Zabal-zabala zan baso ura;
Zabal bezin itzaltsua.
Sasi-artean eta ilunpetan
Nenbilen arras galdua.

Orduko gaua etorria zan;
Ta bere musu zurbilez,
Agertzen ai zan geldi-emeki
Ilargia, mendi-gañez.

Bere argia, zilar motots lez,
Jausten zan goitik lurrera,
Ostai-artetik nekez igaroz,
Sartzen zan baso barnera.

Aize sendoa gero jeiki zan
Bere abotsa zoliaz,
Eta basoko zoko guziak
Bete zituan orroaz.

Abots latz arek bazirudien
Erraldoi-abestelia,
Batean lertzen diraden anei
Ortotsen orro larria.

Latzikara aundiz arras zurtua
Nentzuan oskar uzu ura
Eta arriturik nenkusan aizen
Oldar eta abiadura

Indar aundiaz astintzen zitun
Zugaitzen zubil sendoak.
Austen zituen adar lodiak
Sakabanatuz ostoak.

Jasotzen zitun goibel lodian,
Orbel ustelaz batera,
Ta irrada arinan ta txirimilka
Zeramazkien aurrera

Ordun, baturik indar guziak,
Oju zoli bat ein nuan:
«Aize zakar ta erraldoi orrek,
Zer bilatzen dek basuan?

Nai dek, agian, aritz sendo iek
 Erro-errotik atera?
 Zergatik ago amorratua
 Zauri-dun lunan antzera?

Ta orro latz bat aditu nuan
 Ortotsa bezin aztuna:
 «Aritz-artean atzitua nauk.
 Nai diat azkatasuna!»

Larritasun bat asi zitzaidan
 Biotz erdian zizt-eiten:
 Zuaitz oitatik bat balerorkit,
 Arras galdua nengoen.

Ariñeketan atera nintzan
 Iradu baso artatik.
 Ta aize zakarrak zerraien beti
 Orroka zuaitz azpitik.

Ilargi eder-zuri-aratzak
 Dir-dir eiten zun ortzean
 Nere laisterra jarraitu nuan
 Basoa utzirik atzean.

Mendi egalez jexten nintzala,
 Dantzut zarata gogorra.
 Nere oinetan edatzen dakust
 Amil ilun-zemakorra.

Nere laisterra jarraitzen det, ta
 Jautsi amilondoraino
 Ilargiaren argi naroa
 Ez zan barrentzen araino.

Bainan ikusi al nuan aisa
 Urolde sumin-sumina,
 Arkaitz-artean ongi ertsia
 Jexten zala arin-arina.

Bere ur nasiak, oldar gogorraz,
 Aitzeko uberkan zerorzen,
 Bizkar borobil-zemagarria
 Beti aunditzen ta aunditzen.

Aitz gogorretan eginalean
 Zarrast-egiten ari zan;
 Eta gaineko apar ariña
 Odolezko zirudian.

Bazterretako adar batzuek,
 Arriturik balegoz lez,
 Makurtzen ziran ukitzeraino
 Ur ezkaitz ura ostoez.

Bainan beronek adarretatik
 Erauzten zitun orroka,
 Laister, ordea, jaurtikitzeko
 Amurruz arkaitzen aurka.

Uroldearen amurru arrek
 Ikaratua nendukan.
 Bildur-mamua buru gainean.
 Zebilkidan so zibukan.

Zenbait tokitan uberka latza
 Zabaltzen zan bat-batean;
 Eta uroldea bertan asten zan
 Baretzen osin batean.

Laister, ordea, len bezin uzu,
 Len bezin zaratatsua,
 Turrusta aundian zerorren berriz
 Aitz-artean amildua.

Bere oskarra, eten gabeko
 Orroa bezin larria,
 Beti dirauen, akitzen ez dan
 Ortots latz bati irudia.

Nere kema berriz baturik,
Oju larri bat dagiot:
«Urolde ori, zergatik ago
Orren aserre?»— dasaiot.

Eta belaxe, amilondotik
Datorkit orro aztuna:
«Uberka ontan beti ertsia,
Lei bat det: azkatasuna!»

Orduko ilargi garbia zagon
Ortzalde garaienetan
Eta gauaren ezetasuna
Sartzen zan neure ezurretan.

Samintasun bat nere biotzan
Gelditzeka ari zan sartzen.
Urolde-ertzean itun-itunik
Gelditu nintzan gogaltzen.

Leize artatik, nolapait ere,
Nai izan nuan atera.
Ta lipar artan zaldi bat dakust
Zetorrela edatera.

Elurra bezin zuri-zuri zan;
Belarriak zut-ariñak,
Anka-me, bainan arras sendoak,
Laistererako eginak.

Urbil nintzaion eta nere eskuz
Zurda azkarki atzi nion.
Jauzi batekin bizkarran igo
Ta aztalak josi nizkion.

Abere urenak jauzi-ein zuan,
Tximistak joa bezala,
Ta abiatu zan; laister bizkorran,
Oldozkun lez zijoala.

Zuaitz sendoak irrada gaitzan
Mamuak lez zigarozen
Ta uroldearen orro iraunkorra
Ia ez nuan aditzen

Mendi egalez zegoen bide
Zar ta erdi atzenduan
Sartu zan sutsu nere zaldia
Bere laisterketa uzuan.

Lepo izerditsu-edatuari
Arras azkarki itxekia,
Ta nere eskua zurdileari
Iñal guziaz atzia,

Mauma tzar batek jabetua lez,
Banoa gora ta gora.
Nora ordea? Laister gaitz onek
Nora naramake, nora?

Odei-zerrenda baten atzean
Ezkutatatu da ilargia.
Noizbeinka dantzut nere alboan
Ontzaren oju zolia.

Bañan zer dira zoko ilun artan
Agertzen diran txindiak?
Esan liteke aizaro-pean
So dagozkidan begiak.

Egiñal larri batez lortzen det
Zaldia gelderaztea,
Ta geratzen naiz ikaratua.
Zer dakust, Jainko maitea!

Zubil urtetsu baten zuloan
Ontza zeken bat zegoen.
Begi izkidunak zoko ilunean
Oker diztiazten zuten.

Bere atzapar latz-zorrotzetan
Urretxindor bat bazuan
Ta moko okerra odol gorriaz
Zikindua ikusten nuan.

Txori gaxoa, minaren-minez,
Zegoen txio-txioka.
Bular txikarra zarrastatua,
Biotza ageri taupaka.

Zalditik jautsi ta jaurti nion
Arri bat inal guziaz;
Bainan ukitu baino len, ontza
Itzuri zitzaidan egaz.

Ixil-ixilik aienatu zan
Lapur jazarkatua lez,
Zulo ilunean utzirik bere
Arrapakia iltzer minez.

Nere eskuetan, arreta aundiaz,
Urretxindorra artu nuan.
Bere eztarikoa adia ituna
Nolako minaz nentzuan!

Oinaz larriak dardarazten zun
Osoz bere gorpuztxoa.
Txori gaxoa! Oraindikan bein
Ideki zun mokotxoa.

Ta urrezko lumak inarrosi-ta
Azkeneko oldar batean,
Il zitzakidan, ura bai mina!
Nere esku oken artean.

Ez ongi-aldi nabari batek
Napurtzen zuan osoro
Nere izatea. Zaldi gainera
Jauzi dagiot berriro.

Ta berrasten det nere laisterra
Len baino erokiago.
Lauoinka doa nere zaldia
Gero ta oldarkiago.

Lauoinka doa nere zaldia
Bere larrua oketan
Ta lurrinezko zurrutzak ziltzen
Zaizko sudur zabaletan.

Lauoinka doa nere zaldia
Oldozkun bezin arina,
Lur gogorrean josten duala
Bere ointoko burdina.

Lauoinka doa nere zaldia
Bere laisterra gogorran,
Ta apatzen oskar izugarriak
Durundi dagi aitzetan.

Ta ango ixiltasun agurgarrian,
Arkaitzez-arkaitz doala,
Bein ta amaika aldiz diola uste det
Lekaro artan onela:

«Lakemen ederra,
Zatozkit lenbailen.
Azkatu, azkatu,
Lakemen, lakemen».

Nere zaldia, lauoinka beti,
Abiatu zan su ta gar
Meaka baten. Ilun zegoan;
Oro zan ari ta legar.

Aitzinxeago, bide zakarra
Tolezten zan eskubira,
Ta ara jo zuan nere zaldiak,
Beti lauoinka goitira.

Ukondo ura oinaztura bat
 Bezin arin igaro-ta,
 Top! Bat-batean geldi zitzaidan,
 Lurrean oinak josi-ta.

Maturra gora, lepoa zut-zut
 Eta pitin bat atzera;
 Anka sendoak luze-luze einta,
 Arrantzezgian antzera.

Igige-zurrun geldi zitzaidan.
 Bearrik buru jasoa;
 Laister oldarrez, arkaitz zorrotzen
 Aurka bestela banoa.

Lotu nintzaion, inal guziaz,
 Amilan eror ez nendin
 Bearrezkoa zan ortarako
 Lepoa zut egon zedin.

Ura larria! Bide zakarra
 Zagon tupustez moztua,
 Ta oinkada bat aitzinxeage
 Nenkusan amel-burua.

Arkaitzen karel zorrotz ta izurrak
 Jexten ziran sakonera,
 Gerturik beren ortz larriekin
 Zerorkiena urratzera.

Lengo izualdi ura igaro-ta,
 Begitzea zabaldurik,
 Ikuskin eder ta arrigarria
 Ikusi nuan gelkurik.

Antxe zegoen itxas larria
 Arkaitz gogorren onean;
 Antxe zegoen, neurge, ortzekin
 Beti musuka urrunean.

Uste izan nuan baretasunik
 Zabaltze artan bedere
 Narkikeala. Ez zan, ordea,
 Baretasunik an ere.

Ortze zabalez gau-bakalduna
 Geldiki jexten zijoan.
 Laister letzake, neskutz lotsor lez,
 Itxasoaren alzoan.

Odei ludi bat urratu-ata,
 Zurrutaka ixuri zuan
 Bere argi ikuz-zilarrezkoa
 Itxaso asaldatuan.

Ordun ikusi al izan nuan
 Etortzen, beronen gainez,
 Uinen lerroak, laister gogorran
 Bazterreko aitzen aurkez.

Mendiak bezin zerdenak ziran
 Ta arin ertzerontz zetozen,
 Beren kopetan galdur zuri bat
 Zeramatela irakiten.

Nere zaldi izuarena baino
 Bizkorrago zan biziki
 Beren lauoinka. Ta ozantzaren
 Oskarrarekin, oldarki.

Amiltzen ziran arkaitz gainera
 Elkar oldartzen zutela,
 Luna goseti-suminarekin,
 Bi mendi-lerro bezala.

Bainan arkaitzen ortz zorrotzetan
 Erruki gabe urratuak,
 Itzultzen ziran, sumin gogorraz,
 Uin izugarri-uzuak.

Itxas-azala aienatzen zan
 Une batean aparrez.
 Ta nork lezake ango zarata
 Itxasoaren oskarrez?

Erraldoi larri-zaurituaren
 Ots garratza ulertu nuan.
 Azkatasuna-bila zebilen,
 Arresirik nai ez zuan.

Bainan tupustez iduritzen zait
 Dardarka dagola lurra.
 Goiko Jaun ona! Ezurretaino
 Sartu zitzaidan bildurra.

Nere zalditik jauzi eginik,
 Belauniko jarri nintzan;
 Nere eskuekin ukitu nuan
 Ta ene, bai, egia zan!

Eskuz ukitu dezute noizbait
 Joale bat miaz joa?
 Dardar arin bat eskupe edatzen
 Menasta osoaz doa.

Alaxen, bada, oartu nintzan
 Lur done aren ikaraz.
 Azkatasun leiz erri oso bat
 Zebilen, ene, dardaraz.

Azkatasuna, goiko alaba
 Islatsu-garden-gardena;
 Gizadiaren edergailurik
 Uren, eder ta aundiena!

Azkatasunoi, euzki bezala
 Gizon-bekoki gainean,
 Argitzen dezu erlantz bizi-az
 Bere bidea lurrean.

Abere gainez jasotzen dezu
 Goiko mailara gizona:
 Zuregatik au izaten baita
 Naiz gaizto edo naiz ona.

Ez zera inondik lizunkeritan
 Dabilen emagaldua,
 Neskutza baizik txukun-txukuna
 Jantzi zuriz apaindua.

Gotzon garbia bezin ederra
 Zure irudia ikusirik,
 Gurtzen zaituzte Jainko bezala
 Zure ederrez zoraturik.

Bainan Urtziren eskuetatik
 Atera zeran ezkerro,
 Bere aurrean makurtu bear
 Zure burua apalkiro.

Gizona, baiki, galdu deiteke
 Zure lorratza jarraitzen:
 Zure musuko argitasuna
 Baidu-ta zorabiotzen.

Eguzkiari aurrez-aurrez so
 Dagionaren antzera,
 Zure irudia jarraika beti
 Doakio guzitara.

Ordun ausarki bere kopeta
 Donokira jasotzen du
 Ta, gokaiztoa bezin dongea,
 Arroki ots egiten du:

—Ez det onartzen jabetasunik;
 Ni naiz neronen jabea.
 Non ago, bada, goiko Urtzi ori?
 Ez nauk ire mirabea!—

Une bateko ustekeria!
Egun batean, gaizoa!
Urtzi aurrean aurkituko da
Zerorren gogo artoa.

Eta azkatasun-euzki ederra
Itzaliko da betiko.
Nai izan ta ere alik ez dezu
Ordun gauz onik eiteko.

Azkatasunoi, goiko alaba
Eder-eder ta islatsua;
A, zenbat aldiz, gizonen grinaz,
Zakusagun lizundua!

Lore txukuna bezin aratza
Zeran azkatasun ori,
A, zenbat aldiz biurtzen zeran
Loietan datzan zitori!

Gizadiaren gaiztakeriak
Zure jantzia, ondikotz,
Zikindu zizun, ta bekokia
Lañotu ludiko lertzoz.

Gurutz Deunatik ixuritako
Odol garbi ta bikainak
Berriz zuritu egin zizkizun
Zure soineko apainak,

Ta jeiki zinan, txukun ta eder,
Argizko gotzon antzera,
Ta zure egalak zabal eginta
Bazter batetik bestera,

Aien gerizpe ta babesean
Apetaldu zenituan
Gizon guziok, oiloak bere
Txitoak lumartean

Zaitzen ditun lez. Ta ordudanik
Oro izan ginan anaiak:
Urre-seaskan sortutakoak
Ta eskarien semiak.

Odol ber-beraz gizon guziok
Izan ginan erosiak
Ta egun batez goiko atea
Zitzaizkigun idekiak.

Zein kazkarra dan gizadiaren
Izakera auxe, ordea,
Beti baidabil, katamotza lez,
Ezin asetuz gosea

Gizon guzien anaitasuna
Dengeki ostikaturik,
Erri batzuek jeikitzen dira
Bestiez jabetu nairik.

Odolezko ibai lazkarria
Ludi onen edestia.
Erri arroek artan nai dute
Ito erazi txikia.

Urtzi Altsua, erri gaxo au
Atera zazu lenbailen
Bein jaurti zuten amiltegitik
Berriz zoruntsu izan daiten.

Eta entzun, i, goiko alaba,
Azkatasun bikain ori ori;
Donokitako lilitigitan
Irazandako zitori

Ator ire egaz Aberriaren
Bekokia laztantzera;
Ta uso zuri lez, gero oakio
Magalean ezartzera.

OREIN ZURIA

«Es giugen drei Jäger»
UHLAND

Iru eizilari bein baten eizera
Joan ziran orein zuria arpatzera.

Etzanik zeudela zuaitz baten pean,
Amets-egin zuten iruek batean.

Lenengoak

Amets bat egin det. Sasitan makilka
Nenbilela, ploxt, ploxt, oreina jauzika.

Bigarrenak

Zakur sainga artean laisterka badua,
Pin, pan! Nik kiskali ein nion larrua.

Irugarrenak

Oreina ikusirik erortzen lurrera
Pozik eman nion adarrari, trara... !

Erausten etzanik ola zeudenean,
Oreina igaro zan eken aitziflean.

Ta eizilariak ongi ikus baño len,
Sakon-muno zear, aiendua bai zen.

Ploxt, ploxt; pin, pan; trara!

Yakintza, 1933

LORE IGARRA

1.

Bein ikusi nuan arrats-apalean,
Gonatxo bildua ta aztalak ageri,
Lotua yorañez iratzeketari,
Ikusi nuan bein mendi-egalean
Arrats-apalean.

Nabari zitzaion gorputz lirain artan
Biurrikerian artegasuna
Aingerutxo baten errugetasuna
Zagerren, ordea, begi urdiñetan.

Neskato alaia mardultasunean,
Arratseko aizez zibuka uledia,
Lore bikain bezin atsegingarria,
Ikusi nuan bein, mendiko narean,
Arrats-apalean.

2.

Ikusi nuan bein txaide eder batean.
Sedazko jantziaz osoz apaindua,
Andiki oker bat alboan lotua,
Bein ikusi nuan, oi ordu txarrean!
Txaide eder batean.

Gorputz lerden ura zan eder-ederra!
Mendiko lorea, pipila edatuz,
Liluraz joan zan aundituz ta aundituz,
Ta, ikasiz geroz, artu zun bidats okerra.

Bein ikusi nuan Parisko txaidean,
 Beiratze sukorran dirdira gaiztoa,
 Algara lizunez beterik aoa,
 Ikusi nuan bein, gau erdi ostea,
 Txaide eder batean.

3.

Ikusi nuan bein arrats apalean
 Mendiko elurra bezin otz-zuria,
 Bere begitako dirdira itzalia,
 Bein ikusi nuan, zerraldo batean,
 Arrtas apalean.

Uri aundiaren lurrin edendunak
 Eusko usoantzat ez ziren eginak.
 Maitekeriaren uin lizun-saminak
 Laister xautu zitun bere edertasunak.

Egun batez, gaxo aurkitu zanean,
 Maitalerik gabe, lore igar antzera,
 Iltzer etorri zan aman magalera.
 Ta ikusi nuan bein, etzana ilkutxean
 Arrats-apalean.

Yakintza, 1933

LORE AIÑAKO ZERA

«Du bist wie eine Blume»
 HEINE.

Lore aiñako zera
 Lirain, eder, garbi.
 So, ta ituna gogoan
 Sartzen zait emeki.

Nerea inoiz izanen
 Ez zeran neska apain:
 Zai bezaitza Urtzik orren
 Garbi, eder lirain.

Yakintza, 1933

BIOTZEAN MIN DUT (ILETA-ERESI)

Gure Lizardi aundiari gogo minduaz

Biotzean min dut, min garratz-aundia
 Negarra darie nere begi oki.
 Enarak datozen garaiez il zaigu
 Ain maite genuan olerkari aundi.

Ezta berriz yoango
 Sagar loretsura,
 Neskats urdin iantzia
 Maitez agurtzera.
 Ezta berriz sartuko
 Baso itzaltsu artan
 Andereño beltzeran
 Itzal, laztantzera.

Oi,
 Oi,
 Ler adi, biotz!

Urretxindor gaxoa
 Betiko ixildu da.
 Bere txinta bikañak
 Akitu zaizkigu.
 Ene, zein ituna dan
 Bera bear auxe!
 Alako altxor auxe
 Alako altxor aundi
 Orren goizik galdu!

Oi,
 Oi,
 Ler adi, biotz!

Enarak badatozke
 —Egoak ikara—
 Adizkide urretxindor,
 Oi zuten lez, bila.
 Adizkidea, baina,
 Il zaiela-ta, aurten
 Ilobi otz gainean
 Abestuko minez,

Oi,
 Oi,
 Ler adi, biotz!

Agur —itun diotzut—
 Olerkari maite!
 Agur, gure Lizardi
 Egun aundira arte!

Biotzean min dut, min garratz-aundia.
 Negarra darie nere begi oki.
 Ez gaitzakaan aztu, Yainko gainetara
 Igoteko utzi gaitukak, Lizardi!

Yakintza, 1933

URRETXINDORRAK IGESKA

Lizardi ta Bedoñaren oroiz.

Basoan ibili naiz oro zan ixilik
Nere urratsen ots soilki al izan dutentzun,
Noan zainaren gana, galde egingo diot.
Ea bazter oketan ekus ote ditun.

—Esan Lorenzain orrek,
Baratze ontako
Urretxindor bikainak,
Arren nontsu dira?
Emen abaro oketan
Len ikusten nitun.
Gaur, ordea, alperrikan
Nabil orron bira.

Oi,
Oi,
Yoanak baitira!

—Biotz mindua dezun
Bidazti gaxoa:
Egaka urretxindorrek
Emendik itzuri.
—Itzuri! Ta aien txintak
Akitu zaizkigu?
Berriz ez dantzukegu
Aien abots guri!

Oi,
Oi,
Yoan dira itzuri!

Belarri okendako
Nun ots ezigarri?
Nork alaituko digu
Orain baso ixila?
Norantz itzuri dira?
Esadazu, arren,
Iradu bereala
Noakien bila.

Oi,
Oi,
Basoaren ixila!

—Beiko lilitegiak
Betiko utzirik,
Iganak dira «Yainko-
Muño-gainetara»
An nai beste dukete
Goiko «zorun-ardo»
Urtzik sartu baititu
Bere mastitara

Oi,
Oi,
Zeruko goitara!

Lorzain Done Orrek,
Goiko Yaun zerana,
Zugana badituzu
Abesle bikainak,
Egorzkiguzu, otoi,
Aien ordekoak
Abesteko Aberri-
Berpizkunde-minak.

Oi,
Oi,
Gure lor saminak!

Basoan ibili naiz, oro zan ixilik.
 Nere urratsen ots soilki al izan dut entzun.
 Urretxindorren kabi epelak uts-utsik
 Urretxindorren kabi epelak uts-utsik.

Yakintza, 1933

LORE BIKANĀ

Saitzar'tar Maite neskatil eder-begikoari, biotzez.

Neguan gaudelarik,
 Nere aurrean,
 Lore bat agertu zait,
 Sasi batean.

Eguneko arazo
 Amaitu ostez,
 Xoko ontan ikusten dut
 Pozaren-pozez.

Orriak zuri-gorri,
 Mimiko musker,
 Bai aratz ene lili!
 Bai txukun-eder!

Bekoki legunean,
 Islatsu ta argi,
 Intzezko tantotxoak,
 Goizeko bitxi.

Adartxo bigunean
 Aizek darabil
 Eta aren bilaldean
 Txoridi dabil.

Oi, lore bikain ori,
 Zure urretxindor
 Ai nendi abesteko
 Gauero pozkor!

Ekaitza datorrela,
 Gogor-beltzuri,
 Eskein al banizazu
 Aterpe guri.

Nere ego arroetan
Maitez zaitzeko
Ta eraunsi bizkorraz
Begiratzeko!

Lenago zilatuko
Ene bulartxo
Tximistak, uki baino
Zure orritxo.

Bainan lorezainen bat
Ene, datorke,
Ta egun batez urrun
Bazaramake.

Xoko atsegintura
Ordun natorke
Ta adar bigun gainean,
Oi, ez zagozke.

Yakintza, 1934

BAZTANGO MENDIAK

1.

Nik maite zaituztet Baztango mendiak
Udalen yorian iratzez yantziak.

Igaro baintun zuen nagalean
Urterik onenak gaztetasunean.

Gogora datozkit oroitzak pilaka
Ta ausnartzen ditut maiz, gogoz, aspertzaka.

Nere biotzean orduko su ta gar
Ta aberriarentzat maitetasun azkar!

Ordun loretu zan yeltzaletasuna
Nere baratzean, aratz ta txukuna.

Euskerari lotu nintzaion orduan,
Sakon yosi naiez izate barruan.

2.

Agur Legateko gailur donetsia!
Zuk yasotzen duzu Gurutz gurgarria,

Erakutsi naiez ludi osoari
Zein kutuna zaion geren erriari.

Agur, odeietan kopeta yasoa
Murgiltzen duzuan Auza aundi ta arroa!

Agur, zu Baztango erraldoi larria
Euskadi-zaina lez zerurontz zutia!

Agur, o Mailantz'ko erreka gardena
Aitzez-aitz abesten arin zoazena.

Oraindik nigan dut zeren irudia;
Oraindikan dakust zure ugaizt bizia

Ta dirudit, ene! Apar urdurian
Badagerzkidala, so ezti-eztian,

Aintzinako begi eder ta otzanak,
Neretako, bainan, izan ez ziranak.

Mailantz'ko erreka, zure bazterrean
Azkeneko aldiz, oi, egun batean

Aren abots leunak laztandu ninduen.
Abintza aiek, baina, eraman zituen

Aizeak. O, alde, alde neregandik
Oldozkun itunok! Ez dago zorunik

Beko ludi ontan. Arantzak zein gogor!
Loreak zein murril! Nunai min eta lor!

3.

Ene biotz orrek, berrartu kemena.
Goitik datorkizu sendakai onena.

Norbaitek esan du zerala negarti.
Oi, zure barruan sartu al baledi!

Barruko mingotsa datorkit aora,
Begiok, ordea, so dagite gora.

Ez da betikorra nere itundasuna.
Bizitz onen aruntz badakust zoruna,

Ta minez artean dagerkit, naroa,
Izar distikorra bezala, itxaroa.

4.

Baztango mendiak, nere gaztaroko
Poz eta atsekaben mintzoge-lekuko!

Aintzinako oroitzak dakarzkidazute,
Ta nere gogoa larri egin dute.

Agur, izki biziz, emesti ta yoran
Bizitzon zati bat dirakurt zuengan.

Yakintza, 1934

IZANEN AIZ NEREA?

O izar
Donea:
Noiz izango nerea?
Ludiko basoetan
Galdu naiz ilunpetan.
Zuganontz,
Maiz-sarri,
Digo ne oiur larri.

Laztasun
Gogorra!
Biotza otz ta idorra,
Ez det, bada, arkituko
Euzkirik berotzeko?

Argia
Begitan!
Ta beroa biotzan!
Ene! Alik laisterren
Betozkit, Urtzi, arren!

Izarra
Donea:
Izanen aiz nerea?

Yakintza, 1934

ERREGÉAK DIGARÓZ

1.

Lo dago aurtxo txikia oe bero-beroan
Mairidre zuri artean, lo dago, lo gozoan.

Bere burutxo ederra, motots goriz yantzia,
Dirudi elur gainean yautsitako lilia.

Bere aur-gogo garbian amets goxo digaro,
Ta irriparra ezpainetan lilitzen zaio oparo.

2.

Gaua da, ta lur osoa estali du elurrak.
Odeitan sartu dituzte gain otzak mendi izurrak.

Urrun artan eldu dira gameluen gainean,
Oken atzak irarriak utzirik gibelean.

Aberen ats kementsua, ilargi zurbilaz yoa,
Kedatsezko odei antzera, goirantz igotzen doa.

Eldu dira bainan —Ene! Au lana! Nitzat deusez?—
Ta zeruko begi aiek asten dira negarrez.

Ta belauniko yarririk Erregen aitzinean
Onela dio zotinka ta negar garratzean.

—Zeruko Errege oiek: nitaz, arren, erruki!
Utzi, otoi, yostaiun bat, naiz izan txiki-txiki.

Egia gaizto naizela. Bein, apezan zakurra
Arrika biali nuen ta autsi nion muturra.

Gainera, gure katua, lo dala sukaldean,
Batzutan, arpatzen diot isatsa zango pean.

Baita amatxo gaixoari aserrerazten diot;
Bainan gero, ben-benetan, azkespena deskaiot.

Zeruko Bakaldun oiek: nitaz, arren, erruki!
Utzi, otoi, yostaium bat, naiz izan txiki-txiki!»

Yaun agurgarri aitatik bizar zuridun batek,
Aurrari galdegin zion: —Yosu Aurra maite dek?—.

Ordun aurrak darantzuo, arin zuitzen dala,
Erantzukiari indarra emateko bezala:

—Bai noski, Yainkoak kontala! Ta atzo-re gan nintzaion
Amatxokin, apain-apain, ta musu eman nion—.

Bizar zuridun yaun arrek keiñu bat ein orduan,
Eta bere morroi batek aurtxoa yaso zuan.

Erregeak magalean aurtxoa dar maitero
Eta masail gorrietan damaio musu bero.

Eta gero —Ura poza!—. Sakel, esku, besoak,
Yostaiuz betetzen ditu, goitik karritakoak.

—Agur— dio erregeak —Ona izan kutun ori.
Maite zak Yosu aurra ta men egin amatxori—.

—Bai, yauna, bai! Beti-beti! Nere biotz osoaz!—.
Ta berriz, elur gainetik, Erregeak badoaz.

Eguzki dirdiratsuz, goiza urratu zelarik,
Lagunek aurra zekusten bekaizkeriz beterik.

3.

Lo dago aurtxo txikia oe bero-beroan
Maindire zuri artean, lo dago, lo goxoan.

Lo egin, maitetxu orrek. Amets-egin, kutuna,
Gizonek ere eiten tuzte. Gure bizitza iluna

Urrezko ametsik gabe, zer litzake? Bitxia,
Lo egin oe beroan, egin amets garbia!

Ta izango al dira beti zure amets txukunak
Une ontan daukazuna bezin goxo-bakunak.

Yakintza, 1935

NESKATO UTZIA

«Früh, wann die Hähne krähn...»
MÖRIKE, *Das verlassene Mägglein*

Izarrak oraindik argitzen ortzean,
Ta ni emen nago, zutik sukaldean.

Su piztu bear dut, gaur atzo bezala,
Biotza kolkoan minez daukadala.

Ederra da, zinez, sugarren dirdira.
Zapartaka doaz txinpartak goitira.

So-dagit nekean osoz murgildua,
Ta onaino dator oilarren oiua.

Tupustez datorkit, mutil etoi ori,
Zurekin bart egin dedala amets yori.

Ordun su-ondoan, ni negar ta negar;
Nitzat urgazirik ezerk ere ez dakar.

Ortzea argitzen da, badator eguna.
Oi, naiago berriz ailtzait yoana.

Yakintza, 1935

MAITASUN-ATSEGIÑA

«Plaisir d'amour en dure qu'un moment...»
FLORIAN

Maitasun-atseгина,
Une bateko.
Maitasun naigabea,
Berriz, betiko.

Mantxike eskerge gatik, utzi nun guzi;
Ta bestekin yoan-ta, nau orain utzi.

Maitasun atseгина,
Une bateko.
Maitasun naigabea,
Berriz, betiko.

Belaia apaintzen duan errekatxora
Geldi doakenaino ur goxo ura,
Nik —ziostan Mantxikek— maitatuko aut.
Badoa ura oraindik, at arrek utzi nau.

Maitasun atseгина,
Une bateko.
Maitasun naigabea,
Berriz, betiko.

Yakintza, 1935

SAGARDI LORETSUAK

Ikusi zaituztet, sagar loretsuak,
Adarrak zabalik, eskeinka bezala,
Orri legunetan, bere muin sutsuak
Egunaren aitak yartzen zituela.

Orri bakoitzean dakust orbantxoak,
Odol gorriazko tanto bat iduri.
Nere gogamena ordun minez doa
Egaka zugana, Erri maite ori.

Elur bezin zuri kolko txukunean,
Odola daukazu, gorri-eketsua.
Ta zure zauriak sendatu artean,
Oi Aberri maite, negoke mindua.

Yakintza, 1935

NABARRA, ENE LUR

1.

Nabarra, zu zera nere lur maitea.
Zure magal deunak zibuka zituen
Nere aurtzaroko egun zoruntsuak.
Ortze eder orrena len ikusi nuen.

Argi ongilea. Ta zure aizeleun-
Eresi goxoak gogo lenengoz
Dardaratu zidan, opa bikain antzo,
Nere belarriak betez bozkarioz.

Nabarra kutuna, su-izki goriekin
Idatzirik daukat zure izen donea
Biotz guenean, eta antxe nai zaitut,
Biziko naizeno, eduki gordea.

2.

Zein ederra zeraden
Ene aberria,
Aunar bi egaletan
Gozaro yarría!

Zeru garbirontz duzu
Jasotzen musua,
Ta elur-eun zuriaz
Estaltzen burua.

Maiz laino urdinetan
Betartea biltzen,
Gure begietarik
Zera eskutatzen.

Zure basoetako
Iledi yoriak
Orlegiz janzten ditu
Mendien egiak.

Zure erregin-apainak
Darorz izurretan
Gabe ibai urdinaren
Apar zurietan

Eta Erriberako
Lauetan edatzen,
Kastilla mugaraño
Dirade zabaltzen.

Ebro otzan aberatsa
Murmurka digaro,
Zure eder arrigarri
Abesten maitero.

Ta aren ozko epel ta
Apar urduriak
Muinkatzen dizkitzute
Leiaz oin garbiak.

Ene Nabarra, zure lur lauen
Edertasuna maite dut.
Euzki gartsuak gozaratua
Udaran betesten zaituz.

Egun-aitaren izpi goriek
Ugalkor eiten zaituzte.
Urre-itxasoan, atsedean gabe,
Txitxarrek abesten dute.

Eta galburu biitu ta arroak
Kulunkatzen dira leunki,
Aize biguna baidatorkie
Muin egitera maiteki.

Biako abintz ederra dira:
Ek emango dute sarri
Ogi zuririk ausarki, izango
Dana giza-gozagarri.

Ta udazken itsa datorrelarik,
Bai eder zure mastiak!
Andu biurtu ta zimurretan
Zintzulik mordo yoriak.

Ale lodiak, ikatzarri leun
Antzo, eguzki maitekiz,
Islatzen dute. O igali bikain!
Zure errainak lerreraziz.

Sortuko biar, gori ta apartsu,
Biotzendako pozkarri
Izain dan lobel gorria, goiko
Emaitz goxo-maitagarri.

3.

Bainan oroz gain, nik maite ditut
Zure mendi donetsiak.
Aietan beti aurkitu baitu
Kerispea, gure erriak,

Menperatzeko asmoz etorri
Zitzaizkan arrotzen aurka
Ta an ixuri da gure asaben
Odola eurrez, ixurka.

Mendi maiteak! Zuen gainetan
Gurutza gailen ta zutik.
Alde orotik zuen egjak
Orlegiz daude jantzirik.

Orlegi dira loreil alaian
Ziltzen diran iratzeak;
Orlegi zuen basoetako
Soineko izur ta ezeak;

Orlegi dira zuen belaien
Estalki lorez yosiak.
Janzki orrekin, zein zoragarri
Zeraten, ene mendiak!

Aran pozkarrietan yarririk
Uri daude ta erriak
Ta zuen altzo samur-samurran
Lo dagite baserriak,

Ta zuen errai sakonetatik
Sortzen diran lats gardenak
Ta mazel-zear, arin-yauzikor,
Abesten yausten direnak.

Aberriaren beso emeak
Dira, idekiak maitero,
Bere semeak, besarka goxoz,
Estututzeko biziro.

Eta, oi, ene mendi doneak!
Oino gaurko egunean,
Gure asaben mintzo yoria
Dantzut zuen magalean.

3.

Oi lur, ene lur kutuna
Nik abes dagit, zoro, zure edertasuna!

Nabarra maitea, sortu nintzan kabi:
Zure gandik urrun bizi nintzanean
Erri minak alaitzen zidan gogoa,
Ta erio neraman biotzean.

Nere erriak otoitz eiteko biltzen dan
Eliz gurgarria irozoten duzu;
Ta zure erraietan, nere gurasoen
Ezur izoztuak gorderik dauzkazu.

Orrengatik, bada, su-izki goriekin
Daukat idatzia zure izen donea
Biotz guenean, eta antxe nai zaitut
Biziko naizeno, eduki gordea.

Oi lur, oi ene lur beiko bizitzari
Begiok itxiko zaiztan egunean,
Xokon bat bedere aurkituko al dut,
Berpiztearen zai, zure magalean.

Vida Vasca, 1956